

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОНІТОРИНГУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Науково-теоретичний розвиток функцій управління відбувається постійно, з часу їх виділення. Моніторинг, як і економічний аналіз - не виняток. Аналіз динаміки їх розвитку є важливим завданням науки, оскільки дозволяє знайти слабкі і ще неопрацьовані місця, а так же вдосконалити їх. Оскільки ці функції є важливими інструментами в руках керуючих підприємством для забезпечення комплексного сприйняття менеджерами і власниками, як самого підприємства, так і навколишнього середовища.

Як, свого часу, «економічний аналіз», як функція управління, відокремилася від функції «бухгалтерський облік», так і функція управління «моніторинг» повинна бути відокремлена від функції «економічний аналіз» і скоординована щодо її. Оскільки досі відбувається часткове їх перетин.

Для підтвердження гіпотези, а так само досягнення мети статті проаналізуємо предмет і завдання, економічного аналізу, а так само моніторингу, за весь історичний період існування наукових публікацій, оскільки саме дані елементи функції є структурно утворюють.

Початок публікації, за якими можливо простежити думки вчених з приводу предмета і завдань даних функцій доводиться:

- на 1938 р для економічного аналізу;
- на 1991 р для моніторингу.

До 1974 року характерний більший розкид думок щодо предмета економічного аналізу. Можливо, це пов'язано зі становленням економічного аналізу, і дискусією, яка велася на той час щодо цього питання. Після 1974 р., діапазон розкиду думок звужився, в той же час, однозначного розуміння предмета економічного аналізу в наукових колах не спостерігалось.

Після 1990 р. з'явилися кілька нових трактувань предмета економічного аналізу, це: соціально-економічна ефективність, аналітична функція управління. Зникли формулювання предмета - показники (відхилення показників від плану), хід виконання плану та ін. Можливо вони були пов'язані зі способом виробництва, який був притаманний того періоду.

В даний час відповідно до думки вчених предметом економічного аналізу, без відповідного більшості, голосів є: причини освіти і зміни результатів господарської діяльності; господарські процеси підприємства; господарська діяльність; результати діяльності; соціально-економічна ефективність; аналітична функція управління.

Що стосується предмета функції «моніторинг», то з 1991 по 2001 рр. в публікаціях різні вчені вважали: динаміку (зміну); процеси, що відбуваються на підприємстві; економічний об'єкт; інформацію.

З 2001 року по теперішній час лідируючу думку щодо предмета моніторингу має інформація. Хоча в перше десятиліття вона була на останньому місці за частотою згадування.

Починаючи з 2004 року з'явилися публікації, в яких в якості предмета спостереження виступає: - «інвестиційна привабливість»; «конкурентоспроможність»; «стійкість»; «ділова репутація»; «економічна безпека».

Дуже часто предмет економічного аналізу збігається з методом моніторингу. Значна кількість вчених вважають предметом моніторингу процеси, які відбуваються на підприємстві. Інші предметом економічного аналізу вбачають «господарські процеси».

Таким чином, навіть через майже століття від виділення економічного аналізу як окрему функцію, немає єдиної думки щодо його предмета. З цього приводу добре помічає Г.В. Савицька що часто «в визначеннях спостерігається ідентифікація предмета АГД з його об'єктами і не знайдений поділ АГД з іншими науками, що вивчають господарську діяльність підприємства чи господарські явища і процеси» [5]. Дійсно, господарська діяльність, процеси підприємства, стан підприємства - це об'єкти, як економічного аналізу, так і моніторингу. І бути предметом функції не можуть бути.

Найбільш близькі до суті предмета моніторингу, на нашу думку, є «показники». Даний предмет згадувався як в предметі моніторингу, так і економічного аналізу. У той же час показники це лише

інструмент вимірювання, з цього, не можуть бути предметом моніторингу та економічного аналізу.

Якщо розглядати підприємство як об'єкт, то первинним, в його характеристиці та спостереженні за ним, є його властивості. Дана категорія є центральною в концепції управління властивостями. Вимірювання саме по собі засноване на чисельному вираженні властивостей, де показники служать лише засобом вимірювання. Тоді, предметом моніторингу є сукупність властивостей підприємства, які знаходять важливим власник або керуючий підприємством, і їх зміна в часі (динаміка).

Що стосується предмета економічного аналізу, то до даної функції найбільше, на нашу думку, підходять, визначення дані Г.В. Савицькою [5]: «причини утворення і зміни результатів господарської діяльності». Тоді тлумачення предмета економічного аналізу, скориговане на концепцію управління властивостями підприємства, буде наступним: причини утворення і зміни, важливих для власника або керуючого, властивостей підприємства.

Після 1991 р. зникли формулювання наступних завдань: «узагальнення передового досвіду», «перевірка оптимальності управлінських рішень», «сприяння вдосконаленню управління виробництвом і механізму господарювання», «здійснення повного господарського розрахунку», «сприяння вдосконаленню управління технічним прогресом», «сприяння дотриманню інтересів всіх учасників виробництва», «формування людини комуністичного суспільства», «прогнозування очікуваних результатів діяльності», «дослідження зв'язку і взаємодії техніки і економіки та їх впливу на виконання плану».

Найбільш часто зустрічаються наступні завдання «економічного аналізу»: «виявлення внутрішньогосподарських резервів зростання ефективності, вивчення і узагальнення конкретного досвіду», «наукове обґрунтування управлінських рішень та їх оптимізація», «контроль за ходом виконання плану або економічним використанням ресурсів або виконанням управлінських рішень», «дослідження економічних явищ, факторів і причин, що зумовили їх», «оцінка результатів діяльності підприємства», «визначення обґрунтованості плану і нормативів», «об'єктивна оцінка ефективності господарської діяльності» [4].

Найбільш часто зустрічаються такі завданнями даної функції: «спостереження», «збір даних», «аналіз», «прогноз», «розробка шляхів поліпшення об'єкта, коригування», «обробка інформації та даних». Якщо даний список порівняти з завданнями економічного аналізу, то відбувається перетин завдань: «розробка шляхів поліпшення об'єкта, коригування» (моніторинг) - «наукове обґрунтування управлінських рішень та їх оптимізація».

Крім того незрозуміло як співвідносяться завдання моніторингу «аналіз даних», «прогноз даних» з завданнями економічного аналізу.

Проведене порівняння завдань моніторингу і економічного аналізу дозволяє зробити висновок про часткове перетині завдань економічного аналізу та моніторингу. Щоб уникнути перетинання, сформулюємо завдання моніторингу згідно виділеного раніше предмету. У список завдань моніторингу підприємств, згідно з узагальненими даними і з позиції концепції управління властивостями підприємства, повинні входити:

- 1) збір даних, необхідних для вимірювання властивостей підприємства (важливих для власника або менеджера підприємств);
- 2) вимір, важливих для власника або менеджера підприємств, властивостей, (наприклад, економічної ефективності, фінансової та економічної стійкості, ліквідності, ділової репутації, конкурентоспроможності і т.д.);
- 3) вимір динаміки властивостей підприємства;
- 4) зберігання отриманих даних і вимірювань.

У завдання функції «моніторинг», на увазі необхідність відокремлення від функції «економічний аналіз» не входять задачі «аналіз», «прогноз», «розробка шляхів поліпшення об'єкта, коригування», «контроль», «зміна об'єкта».

Проведене дослідження дозволяє зробити висновки:

- моніторинг отримав розвиток в науковій думці в рамках економічного аналізу, до 1991 року, коли його почали виділяти як окремий метод дослідження, а так само як функцію управління;

- з позиції концепції управління властивостями підприємства, предметом функції управління «моніторинг» є сукупність, а так само зміна в часі (динаміка), властивостей підприємства, які знаходять важливим власник або керуючий підприємством;

- завданнями моніторингу - збір даних, вимірювання властивостей і їх динаміки, зберігання отриманих даних і вимірювань.

Список літератури:

1. Берка К. Измерения понятия, теории проблемы [Текст] / К. Берка. - М. : Прогресс, 1987. - 320 с.
2. Баринов Ю.Г. Организационный моніторинг: концепт, генезис, інструментарій [Текст] / Ю.Г. Баринов // Труды псковского политехнического института. 2008. – № 152. –С. 137-142.
3. Каплан Р.С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию [Текст] / Р.С. Каплан, Д.П. Нортон . – М.: ЗАО «Олимп–Бизнес», 2003. – 304 с.
4. Мандич О.В. Формування прибутку в сільськогосподарських підприємствах / О.В. Мандич // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». Вип. 4 (35) – Суми: СНАУ, 2009. – С. 71-76
5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности / Г. В. Савицкая. – Минск: РИГТО, 2012. – 367 с.
6. Файоль А. Общее и промышленное управление / А. Файоль. – М.: 1923. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5783>